

Jorma Saloheimo - Outi Anttila

TYÖ- JA VIRKAEHTO- SOPIMUSOIKEUS

Alma Insights
Helsinki 2025

4., uudistettu painos

Copyright © 2025 Alma Media Finland Oy ja tekijät
Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-5226-0

ISBN 978-952-14-5227-7 (verkkokirja)

Kannen sarja-asu: Heikki Sallinen

Taitto: NotePad Ay

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2025

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almainights.fi

LUKIJALLE

Käsillä oleva teos on perusasioihin keskittyvä työ- ja virkaehtosopimus-oikeuden yleisesitys, nyt neljäntenä painoksena. Sen pohjana on vuonna 2020 ilmestynyt teoksen edellinen painos, jonka sisältö on saatettu ajan tasalle ennen muuta uusin oikeuskäytäntö ja lainsäädännön muutokset huomioon ottaen. Teoksessa on huomioitu edellisen painoksen jälkeen annetut työtuomioistuimen ratkaisut sekä aihepiiriä koskeva korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden uusin käytäntö.

Teoksen tässä painoksessa on nyt kaksi kirjoittajaa. *Outi Anttila* on uudistanut paikallista sopimista koskevat jaksot muuttuneen lainsäädännön pohjalta. *Jorma Saloheimo* on vastaavasti muokannut työrauhavelvollisuutta koskevat jaksot. Olemme molemmat käyneet läpi ja tarkastaneet teoksen sisällön muiltakin osin.

Teos on tarkoitettu oppikirjakäyttöön ja tietolähteeksi niille, jotka neuvottelevat, soveltavat tai tulkitsevat työ- ja virkaehtosopimuksia työpaikoilla, työmarkkinajärjestöissä tai oikeudenhoidon palveluksessa.

Kiitämme kustannustoimittaja *Katja Kolulaa* ripeästä ja asiantuntevasta avusta käsikirjoituksen painokuntoon saattamisessa.

Helsingissä maaliskuussa 2025

Jorma Saloheimo

Outi Anttila

SISÄLLYS

Lukijalle	5
1 Johdanto	11
1.1 Kollektiivisopimukset työ- ja virkaehtojen sääntelykeinoina	11
1.2 Teoksen aihe, rajaukset ja jäsentely	13
1.3 Työ- ja virkaehtosopimusoikeuden lähteet	16
2 Työmarkkinoiden sopimusjärjestelmä	21
2.1 Järjestäytyminen työmarkkinoilla	21
2.2 Valtakunnalliset työ- ja virkaehtosopimukset	23
2.3 Toimialaperiaate ja ammattialaperiaate työehtosopimusten solmimisessa	26
2.4 Paikalliset työehtosopimukset	28
2.5 Paikallinen sopiminen julkissektorilla	39
3 Työ- ja virkaehtosopimuksen solmiminen ja voimassaolo	43
3.1 Sopimuksen sisältövaatimukset	43
3.2 Sopimuksen muotoa ja hyväksymistä koskevat vaatimukset	49
3.3. Sopimuksen solmimistarkoitus	58
3.4 Sopimuksen osapuolet	60
3.4.1 Yleinen työehtosopimuskelpoisuus	60
3.4.2 Työntekijäyhdistyksen edustavuus	65
3.4.3 Julkissektorin kollektiivisopimusten osapuolet	68

3.4.4	Paikallisen työehtosopimuksen osapuolet	69
3.4.5	Julkissektorin paikallisten sopimusten osapuolet	73
3.4.6	Työ- ja virkaehtosopimukseen yhtyminen, järjestöfuusio sekä liityntä- ja rinnakkaissopimukset ..	75
3.5	Sopimuksen voimassaolo	77
4 	Työ- ja virkaehtosopimuksen sitovuus	83
4.1	Työehtosopimuksen sitovuuspiiri – yleiskuva	83
4.2	Työehtosopimukseen sidotut työnantajat	87
4.2.1	Jäsenyys työnantajayhdistyksessä	87
4.2.2	Eroaminen työnantajayhdistyksestä	89
4.2.3	Toiminta työehtosopimuksen soveltamisalalla	91
4.2.4	Liikkeen luovutus	93
4.3	Työehtosopimukseen sidotut työntekijät	96
4.3.1	Työntekijän järjestäytymisen merkitys	96
4.3.2	Työntekijän ammatin ja työtehtävien merkitys	98
4.4	Sitovuuspiirin rajoittaminen – järjestöehto	100
4.5	Kilpailevien työehtosopimusten välinen etusija	107
4.6	Virkaehtosopimuksen sitovuus	112
5 	Työ- ja virkaehtosopimuksen määräykset ja niiden noudattaminen	115
5.1	Sitovat määräykset ja suositukset	115
5.2	Velvoitemääräykset	116
5.3	Velvoitemääräysten toteuttaminen	120
5.4	Työehtosopimuksen normimääräykset	123
5.4.1	Säännöstämiskompetenssi – yleisiä kysymyksiä	123
5.4.2	Työsuhteiden ehdot	128
5.4.3	Liikkeenjohdolliset ratkaisut	130
5.4.4	Työnantajan ja ammattiyhdistyksen väliset suhteet ..	136
5.4.5	Yhteistoiminta	137
5.4.6	Yhteenveto	139
5.5	Virkaehtosopimuksen normimääräykset	141
5.5.1	Sopimuksenvaraiset palvelussuhteen ehdot	141
5.5.2	Sopiminen neuvottelumenettelystä, työrauha- asioista ja yhteistoiminnasta	143

5.5.3	Työnantaja-asiat	145
5.5.4	Normimääräysten suhde muulla tavoin määrättyihin tai sovittuihin ehtoihin	149
5.6	Normimääräysten toteuttaminen	152
5.6.1	Yleistä työ- ja virkaehtosopimuksen toteuttamisesta	152
5.6.2	Työtuomioistuimen toimivalta	154
5.6.3	Vahvistustuomio	159
5.6.4	Hyvityssakko työ- ja virkaehtosopimuksen tietensä rikkomisesta	163
5.6.5	Valvontavelvollisuus tehosteineen	174
5.6.6	Työsopimusperusteiset ja muut seuraamukset	180
5.7	Normimääräysten jälkivaikutus	185
6 	Työ- ja virkaehtosopimuksen tulkinta	189
6.1	Tulkinnan yleisiä perusteita	189
6.2	Sanamuoto	192
6.3	Osapuolten yhteinen tarkoitus	195
6.4	Soveltamiskäytäntö	201
6.5	Tulkintariskin jako	203
6.6	Muita tulkintaperusteita	207
7 	Työrauhavelvollisuus	215
7.1	Työtaistelutoimien sääntely	215
7.2	Työtaistelutoimenpide	222
7.2.1	Joukkoluonne ja painostustarkoitus	222
7.2.2	Työtaistelulla uhkaaminen	227
7.2.3	Työnantajan työtaistelutoimenpiteet	229
7.2.4	Virkaehtosopimuslakien mukaan sallitut ja kielletyt työtaistelun toteutustavat	234
7.3	Työehtosopimukseen kohdistuminen	237
7.3.1	Kohdistumisen perussäännöt	237
7.3.2	Tukityötaistelutoimenpiteet	240
7.3.2.1	Perustyörauhavelvollisuuden mukainen arviointi	240
7.3.2.2	Erytysäännösten mukainen arviointi	246

7.3.3	Poliittiset työtaistelutoimenpiteet	251
7.3.3.1	Perustyörauhavelvollisuuden mukainen arviointi	251
7.3.3.2	Erytysäännösten mukainen arviointi	252
7.4	Työtaistelutoimenpiteen kielletty vaikutustarkoitus virkaehtosopimustakien mukaan	256
7.4.1	Pysyvä työrauhavelvollisuus	256
7.4.2	Virkaehtosopimuksesta johtuva työrauhavelvollisuus	257
7.5	Vastuu työtaistelutoimenpiteestä	260
7.5.1	Ammattijärjestön vastuu työtaistelun toimeenpanijana	260
7.5.2	Valvontavastuu	263
7.5.3	Työntekijän vastuu	268
7.5.4	Työrauhavelvollisuuden tehosteet	269
7.5.5	Työrauhalauseke	272
7.6	Virkamiehen asema työtaistelun aikana; suojelutyö	276
7.7	Turvaamistoimet	278
8 	Erimielisyyksien selvittäminen	283
8.1	Luottamusmiesjärjestelmä	283
8.2	Neuvottelulausekkeet ja niiden merkitys	286
8.3	Neuvotteluvollisuuden täytyminen	289
8.4	Neuvotteluissa tehdyn sovinnon sitovuus	292
8.5	Työtuomioistuininprosessi	293
8.6	Työtuomioistuimen lausunnot	297
9 	Työtuomioistuimen käytäntö oikeuslähteenä	301
9.1	Lähtökohdat	301
9.2	Kollektiivisopimusten tulkinnat	304
9.3	Työtuomioistuimen tuomiot ja lausunnot muiden tuomioistuinten ratkaisutoiminnassa	310
	Kirjallisuutta	315
	Oikeustapaushakemisto	319
	Asiahakemisto	329